

TERMINU SKAIDROJUMS

Definīcijas un terminu lietojums dažādās valstīs ir atšķirīgs. Lai mazinātu šīs atšķirības un novērstu kļūdainu izpratni, šajā skaidrojumā ir apkopoti visi svarīgākie termini, kas saistīti ar diploma pielikumu. Tas ir balstīts uz 1997. gada Lisabonas Konvenciju "Par kvalifikāciju, kas saistīta ar augstāko izglītību, atzīšanu Eiropas reģionā" un pilnībā saskan ar to.

ACADEMIC RECOGNITION- AKADĒMISKĀ ATZĪŠANA - attiecas uz kādas (vietējās vai ārvalstu) mācību iestādes sniegtu kursu, piešķirtu *kvalifikāciju* vai diplomu atzīšanu citā mācību iestādē. Parasti tā tiek pieprasīta kā pamats uzņemšanai tālākām studijām otrajā (bieži ārzemju) mācību iestādē (kumulatīva atzīšana) vai kā atzīšana, kas novērš vajadzību atkārtoti apgūt kādus studiju elementus (atzīšana uzņemšanai tālākos studiju posmos). Nākamais akadēmiskās atzīšanas veids (aizvietošanas atzīšana) ir atzīšana, ka studijas, kas veiktas citā mācību iestādē, aizvieto noteiktu studiju posmu pamata mācību iestādē (skat. arī PROFESIONĀLĀ ATZĪŠANA).

ACCESS (to higher education) - TIESĪBAS (stāties augstskolā) - attiecas uz kvalificētu pretendentu tiesībām pieteikties un pretendēt uz uzņemšanu augstskolā. Jēdziens "tiesības stāties augstskolā" ir atšķirīgs no jēdziena "uzņemšana", kas saistīts ar personu reālu piedalīšanos attiecīgajā augstākās izglītības programmā.

ACCREDITATION - AKREDITĀCIJA - process, kura rezultātā kāda kompetenta institūcija dod augstākajai mācību iestādei tiesības piešķirt *kvalifikācijas* un/vai pieņemt lēmumu par tās piešķirto *kvalifikāciju* atzīšanu. Termins AKREDITĀCIJA sakņojas amerikāņu sistēmā un dažās Eiropas valstīs tiek lietots ar nozīmi "atzīšana". Kompetentā institūcija var būt pati valsts vai valsts izraudzīta aģentūra. Atsevišķos gadījumos (Latvijas likumdošana šādus gadījumus neparedz) tā var būt cita vietējā vai ārvalstu augstākās izglītības iestāde (skat. FRANŠĪZE).

ADMISSION - UZŅEMŠANA - lēmums vai sistēma, kas ļauj kvalificētiem kandidātiem uzsākt augstākās izglītības studijas attiecīgajā iestādē un/ vai attiecīgajā programmā.

ASSESSMENT - NOVĒRTĒŠANA a) - *iestāžu un programmu* - process augstākās izglītības iestādes vai programmas kvalitātes nodrošināšanai; b) - *individuālu kvalifikāciju* - personas ārzemju *kvalifikācijas* rakstisks novērtējums, ko sniedz kompetenta iestāde; c) - *studentu* - studenta spēju un iemaņu pārbaude programmas ietvaros (piem., eksaminējot).

AWARD- PIEŠĶĪRUMS- angļu valodā tiek lietots līdztekus terminam "kvalifikācija".

COMPETENT RECOGNITION AUTHORITY- KOMPETENTA ATZĪŠANAS IESTĀDE - iestāde, kam oficiāli uzlikts par pienākumu pieņemt saistošus lēmumus par ārvalstu *kvalifikāciju* atzīšanu.

COURSE - KURSS-studiju programmas daļa, kas parasti ir patstāvīga un tiek vērtēta atsevišķi. Pilna studiju programma parasti ir veidota no vairākiem kursiem.

CREDENTIAL - IZGLĪTĪBAS DOKUMENTS- dažkārt lietots termins, kas attiecināts uz *kvalifikāciju* (skat. *KVALIFIKĀCIJA*).

CREDENTIAL EVALUATOR - DIPLOMATZĪŠANAS EKSPERTS- persona, kas pieņem lēmumu par ārvalstu *kvalifikāciju* atzīšanu (skat. KOMPETENTA ATZĪŠANAS IESTĀDE).

CREDIT- KREDĪTPUNKTS - mērvienība, kas izsaka noteiktā laikā dotajā līmenī sasniegtos mācību procesa rezultātus. Parasti saistīts ar modulārajiem kursiem, kas balstīti uz kredītpunktu sistēmu (skat. ECTS)

DE FACTO RECOGNITION - ATZĪŠANA DE FACTO - attiecas uz *kvalifikāciju* atzīšanu darbam nereglamentētās profesijās, t.i., profesijās kurām neeksistē vai netiek pieprasīta nacionāla juridiska atļauja darbam attiecīgā profesijā. Tā ir profesionālās atzīšanas problemātiskākā joma (skat. PROFESIONĀLĀ ATZĪŠANA un ATZĪŠANA).

DE JURE RECOGNITION- ATZĪŠANA DE JURE - attiecas uz tiesībām strādāt konkrētā (Eiropas Savienības vai Eiropas Ekonomiskās zonas) valstī juridiski reglamentētā profesijā (piem., ārsta profesijā). Šādas situācijas ir dažādu Eiropas Savienības direktīvu objekts. ES direktīvas nosaka, ka pilsonis, kas ir pilnībā kvalificēts profesijai vienā dalībvalstī, ir tiesīgs darboties šajā profesijā un tikt profesionāli atzīts citā dalībvalstī (skat. REGLAMENTĒTA PROFESIJA, PROFESIONĀLA ATZĪŠANA un ATZĪŠANA). Valstīm, kas neietilpst Eiropas Savienībā, var būt arī īpaši noteikumi, kas attiecas uz atzīšanu *de jure*.

DIPLOMA — DIPLOMS - šajā kontekstā attiecas uz *jebkuru kvalifikāciju/izglītības dokumentu*. Dažās izglītības sistēmās šis termins attiecas uz noteiktu *kvalifikāciju* kategoriju vai tipu. Lisabonas konvencijā un ar to saistītajos juridiskajos tekstos tas netiek lietots tādā sašaurinātā nozīmē.

ECTS - EIROPAS KREDĪTU PĀRNESES SISTĒMA - Eiropas kredītu pārneses sistēma, ko izveidojusi Eiropas Komisija. Tā ir sistēma, kas balstīta uz ECTS kredītpunktiem (studiju slodzi), tā veidota, lai veicinātu mobilitāti, kredītu uzkrāšanu un pārvešanu, kā arī ārzemēs veiktu studiju periodu starptautisku atzīšanu.

ENIC - Eiropas Nacionālais Akadēmiskās Atzīšanas un Mobilitātes Informācijas Centrs (Eiropas Padome/UNESCO).

FRANCHISE — FRANŠĪZE - situācija, kurā kāda augstākās izglītības iestāde piekrīt dot tiesības citai savas valsts vai ārzemju iestādei realizēt savu studiju programmu, parasti paturot vispārēju kontroli pār programmas saturu, pasniegšanu, novērtējumu un kvalitātes nodrošināšanu. Tomēr dažādos gadījumos franšīzes attiecībās pastāv ievērojamas atšķirības.

FIELD OF STUDY - STUDIJU JOMA - galvenās disciplīnas vai priekšmetu jomas attiecīgajai *kvalifikācijai*.

HIGHER EDUCATION- AUGSTĀKĀ IZGLĪTĪBA- Visu tipu pēcvidusskolas līmeņa studiju kursi vai studiju kursu kopums (programmas), kas apmāca un/vai gatavo zinātniskam darbam, un kurus attiecīgā valsts atzīst par piederīgiem savai augstākās izglītības sistēmai. Augstākā izglītība balstās uz to spēju, zināšanu un iemaņu līmeni, kas parasti tiek iegūts vidējā izglītībā (skat. AUGSTĀKĀS IZGLĪTĪBAS IESTĀDE un STUDIJU PROGRAMMA). Parasti augstākā izglītība hronoloģiski seko vidējai izglītībai un lielākoties tā tiek piedāvāta augstākās izglītības programmu veidā augstākās izglītības iestādēs. Izvērtējot ārzemēs iegūtas *kvalifikācijas*, tomēr jāuzmanās, jo, no vienas puses, augstākās izglītības iestādes var piedāvāt arī studiju kursus, kuri nav augstākās izglītības līmenī, no otras puses, ir zināmi gadījumi, kad iestādes, kuras nepieder augstākās izglītības sistēmai, ir tiesīgas realizēt atsevišķas augstākās izglītības programmas. Augstākās izglītības un augstākās izglītības iestāžu definīcijas dažādās valstīs ir atšķirīgas. Piemēram, dažās valstīs medmāsu izglītība tiek pieskaitīta augstākajai izglītībai, bet citās tā tiek uzskatīta par “pēcvidusskolas izglītību”, neiekļaujot augstākajā izglītībā.

HIGHER EDUCATION INSTITUTION - AUGSTĀKĀS IZGLĪTĪBAS IESTĀDE - iestāde, kas sniedz augstāko izglītību un kuru kompetentās iestādes atzīst par piederīgu savai augstākās izglītības sistēmai (skat. AUGSTĀKĀ IZGLĪTĪBA un STUDIJU PROGRAMMA).

LEARNING OUTCOMES - MĀCĪBU PROCESA REZULTĀTS - specifiskas intelektuālas un praktiskas iemaņas, kas iegūtas un novērtētas, sekmīgi nobeidzot mācību kursu vai visu studiju programmu.

LEVEL- LĪMENIS- *kvalifikācijas* vieta augstākās izglītības sistēmā. Parasti pastāv nacionāla *kvalifikāciju* hierarhija. Augstākās izglītības *kvalifikāciju* līmeņu skaits ir atšķirīgs dažādās valstīs un /vai dažādos augstākās izglītības veidos (skat. LĪMEŅA RĀDĪTĀJI)

LISBON CONVENTION - LISABONAS KONVENCIJA - Eiropas Padomes/ UNESCO Konvencija “Par *kvalifikāciju*, kas saistīta ar augstāko izglītību, atzīšanu Eiropas reģionā”, kas parakstīta 1997. gada aprīlī Lisabonā.

MODULE - MODULIS - atsevišķs, vienots studiju bloks. Daļa no modulāras studiju programmas, kurā mācību programma ir sadalīta vairākās līdzīga apjoma daļās.

NARIC - Nacionālais akadēmiskās atzīšanas informācijas centrs (Eiropas Savienībā, Eiropas Ekonomiskajā zonā un asociētajās valstīs). Daži NARIC centri ir atbildīgi arī par profesionālo atzīšanu.

PROFESSIONAL RECOGNITION- PROFESIONĀLĀ ATZĪŠANA- attiecas uz *kvalifikācijas* īpašnieka tiesībām praktizēt un viņa profesionālo statusu. Eiropas Savienībā atzīšana profesionālos nolūkos tiek definēta kā juridisks akts, ar kuru kompetenta iestāde kādā dalībvalstī atzīst, ka *kvalifikācija*, ko pretendents iegūvis kādā citā Dalībvalstī/dalībvalstī, ir derīga tādas profesijas veikšanai šajā valstī, kuras praktizēšana ir juridiski reglamentēta (skat. REGLAMENTĒTA PROFESIJA, ATZĪŠANA DE JURE, ATZĪŠANA DE FACTO un ATZĪŠANA).

PROGRAMME OF STUDY - STUDIJU PROGRAMMA - kursu kopums, kura dažādie komponenti papildina cits citu un balstās cits uz cita, kopumā nodrošinot augstākās izglītības *kvalifikācijas* iegūšanu (skat. AUGSTĀKĀ IZGLĪTĪBA, AUGSTĀKĀS IZGLĪTĪBAS IESTĀDE un KURSS). “Programma” arī nozīmē akadēmiskās studiju jomas un prasības, kas kopā definē *kvalifikāciju* (skat. STUDIJU JOMA).

QUALIFICATION — KVALIFIKĀCIJA - a) - augstākās izglītības *kvalifikācija*:

jebkurš grāds, diploms vai cits dokuments, ko piešķir kompetenta iestāde, apliecinot augstākās izglītības programmas sekmīgu pabeigšanu; b) - *kvalifikācijas*, kas dod tiesības stāties augstskolā: jebkurš diploms vai cits dokuments, ko izsniedz kompetenta iestāde, apliecinot sekmīgu izglītības programmas pabeigšanu un kas dod tā īpašniekam tiesības tikt uzņemtam augstskolā (skat. AUGSTĀKĀ IZGLĪTĪBA, AUGSTĀKĀS IZGLĪTĪBAS IESTĀDE un STUDIJU PROGRAMMA).

Termins *kvalifikācija* tiek lietots arī jebkura augstākās izglītības dokumenta nozīmē, kas piešķirts par mācību programmas sekmīgu pabeigšanu; sugasvārds, kas apzīmē plašu augstākās izglītības *kvalifikāciju* spektru dažādos līmeņos un dažādās valstīs.

QUALITY ASSURANCE - KVALITĀTES NODROŠINĀŠANA - attiecas uz iekšējiem un ārējiem procesiem, ar kuru palīdzību tiek nodrošināta augstākās izglītības programmu kvalitāte.

RECOGNITION — ATZĪŠANA - Ārvalstu izglītības *kvalifikācijas* oficiāls novērtējums, ko sniedz kompetenta iestāde, nosakot tiesības turpināt izglītību un/ vai uzsākt profesionālu darbību. Individuālu *kvalifikāciju* novērtējums. Šāds novērtējums var būt jebkura veida paziņojums par ārzemju (šajā gadījumā) *kvalifikācijas* vērtību. "Atzīšana" attiecas uz kompetentas iestādes oficiālu novērtējumu par attiecīgās ārvalstu izglītības *kvalifikācijas* vērtību un šīs atzīšanas seku norādīšanu attiecībā uz *kvalifikācijas* īpašnieku. Piemēram, *kvalifikācija* var tikt atzīta studiju turpināšanai konkrētā līmenī (akadēmiskā atzīšana), nosaukuma izmantošanai vai profesionāliem (nodarbinātības) nolūkiem (profesionālā atzīšana) (skat. KOMPETENTA ATZĪŠANAS IESTĀDE, *KVALIFIKĀCIJA*, AKADĒMISKĀ ATZĪŠANA un PROFESIONĀLĀ ATZĪŠANA). Atzīšana var attiekties arī uz augstākās izglītības iestādes akreditēšanu, ko veic kāda cita institūcija (skat. AKREDITĀCIJA).

REGULATED PROFESSION - REGLAMENTĒTA PROFESIJA- attiecas uz tām profesijām, kuru praktizēšana ir reglamentēta ar likumu vai administratīviem noteikumiem. Konkrētā profesija var būt reglamentēta vienā valstī un nebūt reglamentēta citā (skat. ATZĪŠANA DE JURE).

TRANSCRIPT - TRANSKRIPTS (SEKMJU IZRAKSTS)- oficiāls studenta studiju gaitas un sasniegumu reģistrs. Daudzas uz kredītpunktiem balstītas izglītības sistēmas izmanto detalizētus transkriptus, kas parāda atsevišķās mācību vienībās iegūtos kredītpunktus un atzīmes (piem., ECTS Transcript of Records).